

Література

1. *Аптекарь С.С., Вербицька Ю.В.* Оцінка ризиків формування і використання капіталу підприємств харчової промисловості в умовах світової фінансової кризи // Науково-теоретичний журнал «Наука й економіка» Хмельницького економічного університету 2010 р
2. *Плікус І.Й.* Система моніторингу для фінансового прогнозу діяльності підприємства // Фінанси України. – 2003. – №4. – С. 35-44.
3. *Подольчак Н.Ю.* Методи багатовимірного аналізу в оцінюванні фінансових ризиків підприємства // Фінанси України. - 2005. - №1
4. *Сарбаши Л.Д.* Оцінка методів діагностики банкрутства підприємств в умовах кризи // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ №3(23) – 2010
5. *Соколова О.М.* Антикризовий моніторинг підприємств дорожньої галузі : автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.06.01 / О.М. Соколова – К., 2006 – 21 с.
6. *Череп А.В.* Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання. - До: Кондор, 2006.-380 с

УДК 656.6:338

ОЦІНЮВАННЯ СКЛАДОВИХ АНТИКРИЗОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Іванчук С.І.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими завданнями. Нестабільність економічного розвитку і викликане цим формування негативних тенденцій в роботі автотранспортних підприємств обумовлює необхідність моніторингу всіх складових діяльності підприємств для розроблення системи упереджувальних заходів, як головного елемента антикризового управління. В контексті вирішення зазначеної проблеми важливого значення набуває оцінювання антикризової стійкості підприємств у різних сферах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження питань сутності криз на підприємстві, їх видів та форм прояву, методичних основ діагностики ймовірності та рівня кризового стану підприємств і розробки антикризових та посткризових програм діяльності знаходять широке відображення у наукових працях вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, значна увага науковим обґрунтуванням кризових циклів в економіці та на підприємствах приділена в роботах М.Туган-Барановського, Й.Шумпетера, А. Пігу, Ф.Хейна, та ін. Широке коло питань щодо проведення фінансової та економічної діагностики банкрутства підприємств розглянуто Альтманом, Бівером, Ковальовим, Шеремет, Сльчаніновим, Терещенко, Костирко, Логіненко та ін. В той же час низка аспектів проблематики забезпечення антикризового розвитку підприємств, особливо на галузевому рівні, не мають системного характеру оцінювання стану економічного розвитку у всіх сферах діяльності. Необхідність вирішення цих питань зумовило мету роботи.

Мета роботи. Полягає в обґрунтуванні методичних основ оцінювання стану антикризової стійкості транспортних підприємств з урахуванням визначення впливу на цей стан основних його складових.

Виклад основного матеріалу. Специфічність проблеми комплексного оцінювання антикризової стійкості підприємства обумовлює необхідність виділення впливу на його стан окремих сфер діяльності. Стійкість підприємства визначається його здатністю протистояти будь-яким викликам і загрозам, які можуть носити як внутрішній та зовнішній характер. Найбільшу загрозу для підприємства являє його фінансовий стан, виробничо-технологічний та соціально-ринковий. В зв'язку з цим пропонується визначати загальний стан антикризової стійкості підприємства саме у цих сферах на основі системи інтегральних показників. Треба визнати, що використання інтегральних оцінок для діагностики фінансового стану діяльності підприємства, визначення рівня безпеки його функціонування та рівня антикризової стійкості на сьогодні надзвичайно поширене. В той же час, необхідною та значною мірою недостатньо розв'язаним завданням на сьогодні є побудова та інтерпретація взаємоузгоджених та збалансованих інтегральних оцінок діяльності підприємств різних напрямів діяльності, і зокрема, автотранспортних підприємств.

В роботі пропонується використання методу багаторівневого агрегування базових показників (характеристик) оцінки антикризової стійкості діяльності автотранспортного підприємства. Такий підхід передбачає оцінку та інтерпретацію показників, інтегральних показників та індексів з

урахуванням послідовності схематично представленої на рис. 1.

Запропонована модель багаторівневого агрегування інтегральної оцінки антикризової стійкості передбачає взаємоузгодження економічних показників за окремими напрямками відображення нормальної (антикризової) діяльності автотранспортного підприємства та їх розрахунків на основі різнорівневих інтегральних показників.

Важливим завданням, які необхідно вирішувати в контексті запропонованого оцінювання антикризової стійкості автотранспортного підприємства, передбачає врахування:

- структурних характеристик окремих складових забезпечення нормального функціонування підприємства;
- динаміки зміни показників в часі;
- ефективності використання окремих процесів, ресурсів, активів та пасивів підприємства.

Вирішення першого з наведених завдань можливе через використання показників співвідношення абсолютних фактичних значень показників з нормативними чи оптимальними, а також через використання структурних показників, що відображають нормативну (оптимальну) вагомість окремих складових формування стійкості підприємства.

Базові критерії оцінки діяльності підприємства			⇒	Фактичні значення	⇒	Індекси критеріїв базового рівня
структури	Динаміки	ефективності		Нормативні значення		
⇓						
Базові інтегральні показники			⇒	Фактичні значення	⇒	Індекси базових інтегральних показників
				Нормативні значення		
⇓						
Проміжні інтегральні показники			⇒	Фактичні значення	⇒	Індекси проміжних інтегральних показників
				Нормативні значення		
⇓						
.....					
⇓						
Зведений інтегральний показник			⇒	Фактичні значення	⇒	Індекси зведеного інтегрального показника
				Нормативні значення		

Рис. 1 Взаємодія базових критеріїв, інтегральних показників та індексів в моделі оцінки антикризової стійкості підприємства

Врахування показників динаміки зміни базових показників оцінки ефективності та стійкості функціонування підприємства можливо здійснити через використання показників еластичності зміни обсягів окремих базових показників з відповідними критеріями порівняння. Зокрема, через еластичність зміни обсягів оборотних активів та позичкового капіталу, еластичності зміни дебіторської заборгованості та виручки від реалізації продукції та ін.

Врахування показників ефективності функціонування підприємства можна реалізувати через використання показників прибутковості, рентабельності, окупності та інших показників, що відображають як кількісні, так і якісні характеристики складових антикризової стійкості підприємства.

Врахування структурних характеристик, динамічності та результативності функціонування підприємства особливо важливе на етапі вибору та обґрунтування базових критеріїв діагностики діяльності підприємства. На наступних етапах розрахунків кількісні та якісні характеристики базових критеріїв мають трансформуватися в одновимірні різнорівневі інтегральні показники. Це посилить важливість якісного обґрунтування нормативних значень для базових показників та інтерпретації інтегральних показників.

Зазначені положення були використані при формуванні узагальнюючої інтегральної оцінки

антикризової стійкості підприємства з позицій трьох сфер стійкості – платіжно-боргової, виробничо-технологічної та соціально-ринкової. Структурна побудова рівнів інтегральної оцінки антикризової стійкості представлена на рис. 2

Визначений за вказаною схемою узагальнений показник характеризуватиме загальний рівень антикризової стійкості підприємства за трьома сферами: платіжно-боргової, виробничо-технологічної та соціально-ринкової, оцінювання кожної з яких здійснюватиметься на основі проміжних інтегральних показників, що відображатимуть вплив базових характеристик структури, динаміки та ефективності визначених за складовими кожної сфери антикризової стійкості. Тобто узагальнений інтегральний показник матиме три рівня узагальнення: проміжний на рівні сфер антикризової стійкості, базовий на основі відповідних їх складових та статистичний за даними первинної звітності.

В представленій системі оцінювання проміжний інтегральний показник платіжно-боргової стійкості підприємства визначає потенціал його здатності до формування достатньо ліквідної структури активів, обмеженої дебіторської заборгованості та збалансованої кредиторської заборгованості. Особливу роль при цьому має відігравати достатній рівень рентабельності та окупності активів та капіталів підприємства.

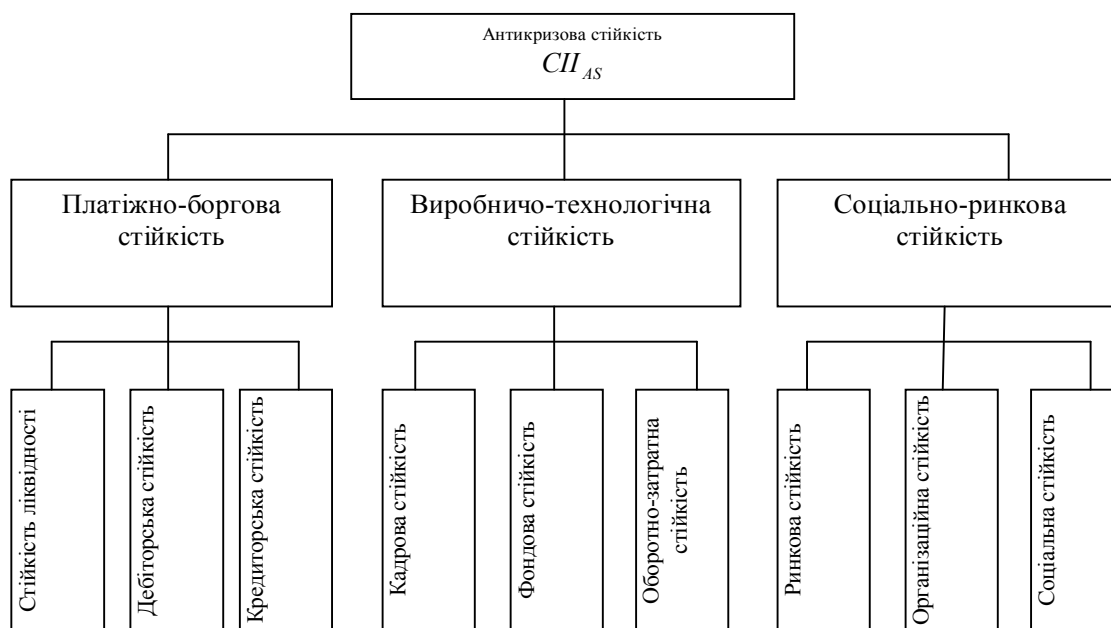

Рис. 2. Структура рівнів побудови оцінки антикризової стійкості на автотранспортному підприємстві

Достатній (нормальний або антикризовий) рівень платіжно-боргової стійкості підприємства пропонується розглядати через критерії спроможності підприємства відповідати на визначені зобов'язання перед позичальниками та кредиторами. Для більш повної оцінки платіжно-боргової стійкості доцільним є її структурування на базовому рівні платіжно-боргової стійкості за такими базовими інтегральними показниками як: стійкості ліквідності; дебіторської стійкості та кредиторської стійкості.

Відповідно до алгоритму розрахунку інтегрального показника запропонована модель оцінки антикризової стійкості підприємства може бути представлена наступною системою формул (1- 4):

$$CII_{AS} = III_{PDS} * \alpha_{PDS} + III_{FTS} * \alpha_{FTS} + III_{CCS} * \alpha_{CCS} \quad (1)$$

де: CII_{AS} - зведений інтегральний показник антикризової стійкості підприємства;

III_{PDS} - проміжний інтегральний показник платіжно-боргової антикризової стійкості;

III_{FTS} - проміжний інтегральний показник виробничо-технологічної антикризової стійкості;

$\alpha_{PDS}, \alpha_{FTS}, \alpha_{CCS}$ - вагові коефіцієнти проміжних інтегральних показників зведеної

антикризової стійкості підприємства.

$$III_{PDS} = BII_{PLS} * \beta_{PLS} + BII_{DS} * \beta_{DS} + BII_{LS} * \beta_{LS} \quad (2)$$

де: BII_{PLS} - базовий інтегральний показник антикризової стійкості ліквідності підприємства;

BII_{DS} - базовий інтегральний показник дебіторської антикризової стійкості підприємства;

BII_{LS} - базовий інтегральний показник кредиторської антикризової стійкості підприємства;

$\beta_{PLS}, \beta_{DS}, \beta_{LS}$ - вагові коефіцієнти базовий інтегральних показників платіжно-боргової антикризової стійкості підприємства.

$$III_{FTS} = BII_{WS} * \beta_{WS} + BII_{FS} * \beta_{FS} + BII_{OS} * \beta_{OS} \quad (3)$$

де: BII_{WS} - базовий інтегральний показник кадрової антикризової стійкості підприємства;

BII_{FS} - базовий інтегральний показник фондової антикризової стійкості підприємства;

BII_{OS} - базовий інтегральний показник оборотної антикризової стійкості підприємства;

$\beta_{WS}, \beta_{FS}, \beta_{OS}$ - вагові коефіцієнти базовий інтегральних показників виробничо-технологічної антикризової стійкості підприємства

$$III_{CCS} = BII_{CMS} * \beta_{CMS} + BII_{RS} * \beta_{RS} + BII_{CS} * \beta_{CS} \quad (4)$$

де: BII_{CMS} - базовий інтегральний показник конкуренто-ринкової антикризової стійкості підприємства;

BII_{RS} - базовий інтегральний показник реорганізаційної антикризової стійкості підприємства;

BII_{CS} - базовий інтегральний показник соціальної антикризової стійкості підприємства;

$\beta_{CMS}, \beta_{RS}, \beta_{CS}$ - вагові коефіцієнти базовий інтегральних показників соціально-ринкової антикризової стійкості підприємства.

Висновок. Запропонований порядок розрахунку узагальненого інтегрального показника антикризової стійкості відрізняється від наявних підходів більш чіткою структурованістю базових критеріїв оцінки діяльності, поєднанням обов'язкових характеристик забезпечення розвитку та безпеки підприємства, уніфікованістю побудови інтегральних вагових оцінок антикризової стійкості. Розроблення нормалізованих значень базових інтегральних показників дозволяє при порівнянні їх з фактичними значеннями антикризової стійкості обґрунтувати тип стратегії, яка найбільш адекватна за діючих умов роботи підприємства.

Література

1. Букреев, А. М. Экономический механизм антикризисного управления предприятием : монография/ А. М. Букреев, К. И. Кремер, О. Е. Дударев; Рос НОУ (ВФ), АНОО ВИБТ. - Воронеж: Научная книга, 2007. - 232 с. – С.29
2. Гайфуллина Э.Р. Разработка методики диагностики кризиса на предприятии – www.tisbi.ru/science/vestnik/2008/issue3/gaifullina.html
3. Костурко Л.А. Диагностика потенциала финансово-экономической устойчивости предприятия: Монография. – 2-ге вид., пероб. і доп. – Х.: Фактор, 2008. – 336 с.